

اسرائیل و تلاش برای تضعیف جنبش مقاومت لبنان

● مهدی کاظمیان

مقدمه

و تغییرات بنیادین در نوع تفکر و نگرش گروه‌ها و مردم به وجود آورد. از مهمترین نشانه‌های این تغییر و تحول، پیدایش جنبش مقاومت اسلامی و شروع حملات متعدد به دشمن اشغالگر بود. عملیات شهادت طلبانه به عنوان سمبل مقاومت از طلوع فجرری نوین خبر می‌داد. ثمرهٔ هجده سال مقاومت جوانمردانه رزمندگان لبنان، اخراج ارتش اسرائیل از جنوب و شکست هیمنه اشغالگران صهیونیست بود. در این گزارش با اشاره به زمینه‌های تضعیف

از زمان اشغال لبنان و حتی مدتها قبل از آن، کشور لبنان مخصوصاً در مناطق جنوبی خود شاهد روند تجاوز و اشغال بوده است. در چهارم ژوئن ۱۹۸۲ ارتش اسرائیل در بزرگترین عملیات سازمان یافته خود از زمین، دریا و هوا به لبنان حمله کرد. نتیجه این هجوم گسترده سقوط دومین پایتخت عربی و نابودی استقلال اقتصادی این کشور بود. با این حال تجاوز دشمن، صحنه سیاسی و اجتماعی لبنان را به شدت متحول ساخت

جنبش مقاومت به پیامدهای تضعیف حزب... اشاره می‌شود.

زمینه‌های تضعیف جنبش مقاومت

علی‌رغم عقب‌نشینی اسرائیل از جنوب لبنان، مزارع شعا واقع در دامنه جبل‌الشیخ در جنوب شرقی لبنان تحت اشغال باقی ماند. اسرائیل با این ادعا که این مزارع به سوریه تعلق دارد و استرداد آنها تنها در چارچوب مذاکرات تل‌آویو و دمشق صورت می‌گیرد، زمینه‌های اختلاف داخلی در لبنان را فراهم نمود. در واقع حزب... به دلیل تظاهرات مردم لبنان برای بازپس‌گیری این مزارع (۱) تأکید سیاستمداران و دولتمردان این کشور مبنی بر اعاده حق مالکیت بر این سرزمین‌ها و خط‌مشی اساسی حزب، مبنی بر مبارزه تا آزادسازی کامل خاک لبنان به انجام عملیات نظامی علیه اسرائیل در مزارع شعا مبادرت ورزید.

در این عملیات که در روز جمعه ۲۰۰۱/۲/۱۶ انجام شد، یک سرباز

اسرائیلی کشته و دو نفر دیگر مجروح شدند. (۲) بعد از انجام این عملیات که به مناسبت گرامی‌داشت سالگرد شهادت عباس موسوی دبیر کل سابق حزب توسط اسرائیل انجام پذیرفت، حزب... با صدور بیانیه‌ای ضمن رد ادعای اسرائیل مبنی بر دخالت مستقیم مبارزان حزب... در انتفاضه، عملیات رزمندگان این حزب را منحصر به اراضی اشغال شده لبنان توسط اسرائیل اعلام کرد. (۳) به دنبال این حمله اسرائیل به لبنان هشدار داد و ایهود باراک نخست‌وزیر مستعفی اسرائیل اعلام کرد که اسرائیل، حزب الله، دولت لبنان و سوریه را مسئول امنیت مرزهای خود می‌داند. در بیانیه صادر شده از سوی دفتر باراک آمده بود: اسرائیل در وقت مناسبی به این حمله پاسخ می‌دهد. (۴)

به دنبال این تهدیدات، رفیق حریری نخست‌وزیر لبنان خواستار دخالت آمریکا برای جلوگیری از حملات تلافی‌جویانه اسرائیل شد. سفیر آمریکا

مزارع، از این عملیات شجاعانه قدردانی نمودند. (۸) در پی افزایش مشاجرات لفظی میان دبیر کل حزب ا... و نخست وزیر لبنان، این مسأله به رسانه‌های گروهی کشیده شد و نصرا... متعاقباً اعلام کرد آمریکایی‌ها هیچ وقت نگران ثبات و آرامش لبنان نبوده‌اند و همه می‌دانند که چه کسی بر سر راه کشورهای می‌خواهند در راه سرمایه‌گذاری به لبنان کمک کنند، مانع‌تراشی می‌کند. (۹) به دنبال عکس‌العمل شدید جنبش مقاومت، رفیق حریری عازم سوریه گردید تا در مورد تحولات منطقه با بشار اسد مذاکره نماید. این اختلافات در نهایت با عقب‌نشینی حریری از مواضع خود و پس از برگزاری نشستی میان نمایندگان مجلس، مشاور سیاسی نصرا... و نخست وزیر لبنان پایان یافت. در واقع منشاء اختلاف طرفین در مورد تعریف اقدام تحریک‌آمیز بود. حزب ا... در روز یکشنبه با صدور بیانیه‌ای اعلام کرد:

در لبنان نیز ضمن محکوم کردن این حمله اعلام کرد، این حملات مانع از سرمایه‌گذاری در این کشور و عمران و آبادی آن خواهد شد. (۵) عکس‌العمل نمایندگان کنست اسرائیل شدیدتر بود. ایگدور لیبرمن در مصاحبه تلویزیونی اعلام کرد این حمله موشکی ثابت می‌کند، اسرائیل باید امور زیربنایی لبنان را موشک‌باران کند. (۶) متعاقب این اظهارات، رفیق حریری ضمن انتقاد از اجرای این عملیات در یک واکنش شتابزده اعلام کرد هیچ گروهی نباید پیروزی و عقب‌نشینی نیروهای اشغالگر از جنوب لبنان را در انحصار خود قرار دهد. این پیروزی حاصل پایداری و مقاومت ملی لبنان است و دولت به عنوان نهاد منتخب مردم، خود در قبال آزادسازی مزارع شبع‌پاسخگو خواهد بود. (۷)

علی‌رغم این موضعگیری، تعدادی از نمایندگان مردم در مجلس لبنان با تأکید بر حق لبنان برای مقاومت در برابر اشغال

مقالات و اخباری که برای متهم نمودن حزب... به دخالت مستقیم در انتفاضه منتشر گردید، رسانه‌های گروهی اسرائیل برای دامن زدن به اختلافات داخلی در لبنان اقدام به درج اخبار مربوط به محاکمه فرد مظنون به جاسوسی برای حزب... نمودند. ارائه گزارش‌های ضد و نقیضی که این فرد را به عنوان تبعه انگلیس و یا تبعه لبنان معرفی می‌نمود با هدف القای دخالت حزب... در انتفاضه و ایجاد زمینه مناسب برای دامن زدن به اختلافات داخلی لبنان صورت می‌گرفت.

همچنین برای انحراف افکار عمومی، مقامات نظامی اسرائیل به آماده باش مناطق شمالی برای ممانعت از آسیب جدی در صورت شلیک احتمالی راکت‌های کاتیوشای حزب الله اشاره کردند. (۱۲) با این حال سید حسن نصر... دیر کل جنبش مقاومت صریحاً اعلام کرد که ما در انتفاضه شرکت نکرده‌ایم و زمانی که بخواهیم دست به انجام چنین

حمله به یکی از گشتی‌های اسرائیل در مزارع شبعا اقدامی تحریک‌آمیز نبود، بلکه در راستای دفاع مشروع از سرزمین بوده است. (۱۰) در این نشست سه‌جانبه، طرفین در مورد مفهوم تحریک و اقدام تحریک‌آمیز به بحث و تبادل نظر پرداخته و در مورد آن به توافق رسیدند.

ولی متأسفانه بحران داخلی در همین سطح باقی نماند و بیانیه‌ای با امضای صد نفر صادر شد که از برخورد دولت و عدم تدوین سیاست روشن در قبال حزب... به شدت انتقاد کردند. (۱۱)

پیامدهای منفی تضعیف اسطوره مقاومت

الف- اتخاذ استراتژی جنگ روانی برای درهم شکستن انگیزه مقاومت

تلاش اسرائیل برای تضعیف حزب... و مقاومت اسلامی در لبنان نشان دهنده تمایل این کشور برای پراکنده نمودن صفوف متحد مبارزین لبنانی بوده و هست. صرف نظر از انتشار

اسرائیل به منظور بر هم زدن صفوف مقاومت در داخل لبنان، حمله به مواضع غیر نظامی در جنوب لبنان و مواضع سوریه در لبنان در دستور کار نیروهای اسرائیلی قرار گرفت.

ب- حمله به مواضع نیروهای سوریه در لبنان

به دنبال عملیات موفقیت آمیز حزب ا.، روزنامه وابسته به رفیق حریری نخست وزیر لبنان در مورد عواقب احتمالی این حمله از سوی اسرائیل هشدار داد. روزنامه المستقبل در واکنش به این حمله نوشت:

«اقدامات اخیر در مزارع شبا زنگ خطر را به صدا در آورده است.» منظور این روزنامه حمله روز جمعه حزب ا. بود. به دنبال انتخاب آریل شارون به عنوان نخست وزیر بسیاری از لبنانیها معتقدند تشکیل دولت وحدت ملی در اسرائیل احتمال تشدید عملیات تهاجمی اسرائیل را افزایش می دهد. (۱۵) این

عملیاتی بزنیم قبلاً آن را اعلام می کنیم. اما در عین حال از رویکرد عمومی فلسطینیان به حزب الله و به اهتزاز در آمدن پرچم های زرد رنگ جنبش مقاومت خیر داد. وی با رد ادعای اسرائیل مبنی بر دخالت حزب ا. در طراحی حملات فلسطینیان علیه نیروهای اسرائیلی اعلام کرد: «مردم ما راه مقاومت را در پیش گرفته اند و آن را عامل افتخار و سربلندی می دانند.» (۱۳)

این در حالی بود که آریل شارون نخست وزیر جدید اسرائیل به منظور تشدید اختلافات در لبنان و تقویت شائبه وابستگی حزب ا. تنها یک روز قبل از انجام عملیات علیه ارتش اشغالگر به سوریه اعلام کرد که اسرائیل مایل است بدون هیچ پیش شرطی با همه کشورهای عربی مذاکره نماید ولی انتظار دارد سوریه نیز حزب ا. را که نه تنها در جنوب لبنان، بلکه در نوار غزه نیز فعالیت دارد، تحت کنترل خود قرار دهد. (۱۴)

از سوی دیگر با توجه به علاقمندی

روزنامه همچنین نوشت: حزب... همانند گذشته - قبل از عقب نشینی ارتش اسرائیل از جنوب - دارای اختیارات نامحدود نیست و به نظر می‌رسد این اقدامات نظامی منجر به نابودی اقتصاد لبنان شود.

در واقع پس از آن که حریری از حمله حزب... به اسرائیل انتقاد کرد و آن را به ضرر تلاش‌های او برای جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی و نجات لبنان از بحران اقتصادی دانست، کوشش برای تضعیف موقعیت حزب... آغاز شد و اسرائیل با استفاده از این فرصت، پایگاه راداری سوریه در لبنان را مورد هدف قرار داد. (۱۶)

متعاقب حمله به مواضع سوریه ها آرتص در مقاله‌ای تحت عنوان «چه کسی در لبنان مسئول است؟» نوشت:

«حمله ارتش اسرائیل به یک پایگاه راداری سوریه در لبنان و کشته شدن تعدادی از سربازان سوری بیانگر تغییر در

نحوه واکنش اسرائیل به حملاتی است که به سربازان اسرائیلی در مرزهای شمالی انجام می‌گیرد. تا همین اواخر مشاهده می‌شد که اسرائیل با خودداری از شلیک به سوی مواضع حزب... به هشدارهای لفظی علیه دولت‌های سوریه و لبنان اکتفا می‌نمود. حمله به پایگاه سوریه که در پی کشته شدن یک سرباز ارتش اسرائیل در روز شنبه صورت گرفت، حاکی از این است که سوریه و حزب... هر دو مسئول اقدامات نظامی هستند که علیه اسرائیل در مرزهای شمالی انجام می‌گیرد و این عملیات نشان می‌دهد که دولت لبنان به تنهایی مسئول اقداماتی که در اراضی این کشور انجام می‌شود، نیست. دلیل منطقی و دیپلماتیکی که در پشت این واکنش وجود دارد قطعی و محرز است. تجربه گذشته نشان می‌دهد دولت لبنان علی‌رغم استقرار نیروهای ارتش در نواحی مرزی با اسرائیل، قادر به اعمال حاکمیت خود بر اراضی کشورش نیست. (۱۷)

تقویت نماید که نخست وزیر لبنان به حمایت ایالات متحده به عنوان یک نیروی خشی کننده در لبنان در برابر حزب ا... نیازمند است. در واقع پیام حریری به واشنگتن این بود که توجه به او تنها طریق ممکن برای مهار حزب ا... است. (۱۹)

در گزارش منتشر شده از سوی وزارت خارجه آمریکا در مورد گروههای تروریستی آمده است: اگر چه دولت لبنان علیه برخی از این گروهها دست به اقداماتی زده است، آمریکا همچنان نگرانی خود را از فعالیت گروههای مختلف تروریستی در داخل لبنان اعلام می دارد. (۲۰) همچنین به دنبال نصب یک پمپ چهار اینچی بر روی رودخانه حاصبانی به منظور تأمین آب یکی از روستاهای لبنان، شائول موفاز رییس ستاد کل ارتش اسرائیل ضمن انتقاد از تدابیر جدید دولت لبنان برای بهره برداری از این آبها آن را زمزمه

ج- افزایش مطالبات آمریکا و اسرائیل و فشارهای دیپلماتیک

به دنبال انتقاد صریح دولت از جنبش مقاومت، رفیق حریری برای تحقق بازسازی اقتصادی لبنان، عازم واشنگتن شد، لیکن کاخ سفید به دنبال اعتراض کمیته روابط خارجی سنا از پرداخت وام بیست میلیون دلاری خودداری کرد و پاول وزیر خارجه آمریکا تنها به وعده حمایت از لبنان و تلاش های حریری بسنده کرد.

روزنامه جرورالیم پست در تحلیل این رویداد نوشت: آمریکا با مسدود کردن کمک مالی به لبنان از این امرم در راستای تحت فشار قرار دادن دولت برای استقرار نیروهای خود در جنوب و حفظ امنیت مرزهای اسرائیل استفاده می کند. (۱۸) چند روز بعد همین روزنامه نوشت:

حریری به این امید وارد واشنگتن شد تا این پینش را در بین دولت آمریکا

جنگ نامید. (۲۱)

ارتش جنوب لبنان از یکسو و حمله به اتباع خارجی و کارگران سوری از سوی دیگر بیانگر ضعف دولت مرکزی در کنترل ثبات و امنیت داخلی و نادیده گرفتن اهمیت جنبش مقاومت به عنوان یک عامل بازدارنده بود.

ه- تضعیف انتفاضه مردم فلسطین

خبرگزاری فرانس پرس همزمان با آغاز انتفاضه به نقل از جنبش مقاومت حماس گزارش داد: این جنبش متعهد می شود، راه حزب ا... را ادامه دهد. سخنگوی این جنبش افزود: هدف ما این است که با اجتناب از رویارویی مستقیم از عملیات کمین استفاده نماییم. (۲۳) در واقع عقب نشینی نیروهای صهیونیستی از جنوب لبنان بر افسانه شکست ناپذیری اسرائیل خط بطلان کشیده بود. اسرائیل علی رغم دستیابی به پیشرفته ترین سلاحهای متعارف و غیر متعارف به عنوان یک عامل

د- تضعیف ثبات و امنیت داخلی

بعد از گذشت ۱۵ سال از زمان جنگ داخلی در حالی که به نظر می رسید تنشهای ناشی از قومیت گرایی در لبنان به پایان رسیده است، در پی درخواست رییس طایفه مارونی ها مبنی بر خروج نیروهای سوری از لبنان، فضای سیاسی این کشور ملتهب شد. تظاهرات توده مسیحی به دنبال فراخوانی رهبران مذهبی، عکس العمل متقابل علما و رهبران مذهبی طرفین را در برداشت و مساجد و کلیساهای لبنان با نادیده گرفتن نقش پارلمان به کانون های تنش تبدیل شدند. (۲۲)

متعاقب برگزاری این تظاهرات، جنوب لبنان شاهد انفجار بمب و به آتش کشیده شدن مراکز مختلف بود. انفجار مرکز تحقیقات اسلامی و پخش اعلامیه های تهدید آمیز علیه مزدوران

مردم فلسطین و شائبه فرماندهی آن از جنوب لبنان در رسانه‌های گروهی رژیم صهیونیستی با هدف قرار دادن حزب... در موضع انفعال و زمینه‌سازی برای خارج نمودن آتش انتفاضه از فلسطین به خاک لبنان بود. به دنبال ترور مسعود عیاد افسر امنیتی فلسطین توسط بالگردهای اسرائیل، ارتش این کشور اعلام کرد: فرمانده سازمان حزب... در فلسطین کشته شد. (۲۵)

آغاز مشاجرات لفظی میان رفیق حریری به عنوان نخست وزیر و جنبش مقاومت حزب... در واقع حاصل برداشت هر یک از طرفین در مورد سرنوشت لبنان است. رفیق حریری به عنوان طلایه دار یک نگرش با فرض دستیابی به قرارداد صلح با اسرائیل معتقد است، تحکیم بنیانهای اقتصادی این کشور نهایتاً امنیت را برای لبنان به ارمغان می‌آورد. حزب... با در نظر گرفتن مسأله امنیت، معتقد به اولویت اقتصاد بر

بازدارنده در سطح منطقه توانست از آن در جهت تخریب و انهدام مقاومت ملتهای منطقه استفاده نماید و بدین ترتیب استراتژی بازدارندگی اسرائیل در برابر روح مبارز و معنویت جبهه مقاومت لبنان بشکست مواجه شد. آریل شارون نخست وزیر اسرائیل ضمن اعتراف به این شکست اعلام کرد: (۲۴)

عقب نشینی از جنوب لبنان نهایتاً منجر به انتفاضه گردید، زیرا اسرائیل در مواجهه با آن همانند یک دولت مستقل و مقتدر عمل نکرد و در واقع خود را در برابر فلسطینیان ضعیف جلوه داد. بنابراین تضعیف جنبش مقاومت صرف نظر از ترمیم روحیه جنگ طلبی ارتش اسرائیل، گروههای فلسطینی را خلع سلاح می‌نمود.

ارزیابی و نتیجه گیری

انعکاس اخبار مربوط به دخالت عوامل وابسته به حزب... در انتفاضه

موفقیت را افزایش خواهد داد.

۳- حمایت یکجانبه آمریکا از اسرائیل؛ در صورتی که دولت لبنان بخواهد از آمریکا به عنوان یک نیروی خشی کننده در برابر حزب... استفاده کند، روند حمایت یکجانبه واشنگتن امکان آسیب‌پذیری اقتصاد، سیاست و فرهنگ لبنان را ثابت می‌کند. پیروی از این مدل به معنای کناره‌گیری از سیاست‌های سوریه به عنوان یک هم‌پیمان استراتژیک است.

۴- فاصله گرفتن از سیاست جمهوری اسلامی ایران؛ سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال مسلمانان و مستضعفین مطابق با اصل نفی هرگونه سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری دفاع از حقوق همه مسلمانان و حمایت از مبارزه حق‌طلبانه مستضعفان علیه مستکبران جهان است. این دیدگاه ناشی از توجه به ارزشهای آرمانی و وظایف ایدئولوژیکی است و در این راه منافعی

امنیت نیست و بر این گمان است که به دلایل زیر نمی‌توان به توافقات صوری با اسرائیل اعتماد کرد.

۱- تاریخ رویارویی با اسرائیل؛ ماهیت اشغالگر و تجاوزکارانه رژیم اسرائیل نشان می‌دهد. دولت این کشور هر زمان که اراده کند کشورهای همسایه را مورد حمله قرار می‌دهد. طرح شعار از نیل تا فرات، نقض مستمر قطعنامه‌های بین‌المللی، جنگ‌های مستمر و تکیه بر لابی‌های صهیونیسم در آمریکا تأییدی بر این مدعا است.

۲- امکان موفقیت استراتژی مقاومت در برابر سازش؛ شکل‌گیری جنبش مقاومت و قریب ۲۰ سال تلاش مستمر، سرانجام رژیم صهیونیستی را وادار کرد بخشی از جنوب لبنان را تخلیه کند. در صورتی که مردم لبنان بخواهند تا آزادی کامل سرزمین خود و عقب‌نشینی اسرائیل از مزارع شبعاً مبارزه نمایند، الگوی مقاومت در برابر سازش، احتمال

معنوی بر منافع مادی ترجیح داده می‌شود. (۲۶)

۵- تضاد با اهداف اصلی لبنان از جمله تلاش برای آزادسازی مزارع شبا به عنوان جزء لاینفک این سرزمین؛ تاریخ مبارزه با اسرائیل ثابت کرده است که اسرائیلیها همچنان به تدریج و افراط خود ادامه می‌دهند و هیچ زبانی به غیر از زبان کشتار و خون نمی‌فهمند. (۲۷)

بنابراین همان گونه که انتخاب آریل شارون به عنوان نخست وزیر منتخب جامعه اسرائیل نشان داد، تکیه بر نیروهای به ظاهر صلح طلب نیز در این جامعه کاملاً اشتباه است. بنابراین برای تکیه بر

حزب ا... به منظور آزادسازی کامل اراضی شرط لازم خودداری از هرگونه اختلاف درباره نقش حزب الله است. در این صورت مقاومت برای لبنان انتخاب یک راه حل نیست بلکه سرنوشت این ملت است.

به همین دلایل است که بیشترین منفعت تضعیف مقاومت اسلامی لبنان از آن اسرائیل و هم‌پیمانان وی خواهد شد. مسئولین و دولتمردان لبنان و همچنین جنبش مقاومت اسلامی باید با هوشیاری تمام در برابر این خواسته دشمن صهیونیستی ایستادگی نمایند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

یادداشتها

- ۱- خبرگزاری فرانسه، ۲۰۰۰/۹/۱۷
- ۲- روزنامه دلیلی استار، بیروت ۲۰۰۱/۲/۱۷
- ۳- سایت خبری عجیب، ۲۰۰۱/۲/۱۷
- ۴- خبرگزاری القدس، ۲۰۰۱/۲/۱۹
- ۵- خبرگزاری رویتر، ۲۰۰۱/۲/۲
- ۶- جروزالیم پست، ۲۰۰۱/۲/۱۸
- ۷- روزنامه دلیلی استار، بیروت ۲۰۰۱/۲/۱۸
- ۸- سیریا تایمز، ۲۰۰۱/۲/۸
- ۹- جروزالیم پست، ۲۰۰۱/۲/۱۹
- ۱۰- خبرگزاری قدس، ۲۰۰۱/۲/۱۹
- ۱۱- دلیلی استار آن لاین، ۲۰۰۱/۲/۲۴
- ۱۲- جروزالیم پست، ۲۰۰۱/۲/۲۳
- ۱۳- دلیلی استار آن لاین، ۲۰۰۱/۲/۱۷
- ۱۴- جروزالیم پست، ۲۰۰۱/۲/۱۶
- ۱۵- هاآرتص، ۲۰۰۱/۲/۲۱
- ۱۶- سایت خبری عربیا، ۲۰۰۱/۴/۲۵
- ۱۷- هاآرتص، ۲۰۰۱/۴/۱۷
- ۱۸- جروزالیم پست، ۲۰۰۱/۴/۱۲
- ۱۹- جروزالیم پست، ۲۰۰۱/۴/۲۷
- ۲۰- جروزالیم پست، ۲۰۰۱/۵/۱
- ۲۱- آژانس یهود، ۲۰۰۱/۵/۱۴
- ۲۲- دلیلی استار آن لاین، ۲۰۰۱/۴/۱۸
- ۲۳- السفیر، ۲۰۰۰/۱۰/۱۹
- ۲۴- جروزالیم پست، ۲۰۰۱/۱/۲۰
- ۲۵- خبرگزاری فلسطین، ۲۰۰۱/۲/۱۴
- ۲۶- سلیمانی، محمد باقر. بازیگران روند صلح خاورمیانه تهران: ص ۲۰۶.
- ۲۷- الشرق الاوسط، ۲۰۰۱/۴/۱۴

ژوبشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی